

CARTES DE MIQUEL DURAN A MARIA ANTÒNIA SALVÀ (1929-1942)

FRANCESC LLADÓ I ROTGER¹

Aquestes cartes són la continuació de les que presentàrem a la comunicació de les X Jornades d'Estudis Locals de l'any passat. Remetem el lector a aquella comunicació tant pel que fa a la introducció i contextualització com a la bibliografia. En aquesta edició presentam també una altra comunicació amb les cartes de Salvà a Duran que es corresponen a les d'aquesta.

Les cartes que aplegam en aquesta comunicació, les podem dividir en dos grans blocs, les que escriuen abans de la guerra i les que són del temps de la guerra i de després d'acabada aquesta. Les primeres són menys nombroses, no arriben a una per any, en canvi de les segones hi ha anys que n'escriuen dues perhom. La temàtica també canvia; al primer bloc parlen principalment de *Ca Nostra*, la revista que en aquells anys feia Duran, de les anades de Maria Antònia Salvà a Inca sense aconseguir veure l'amic, de les edicions que feia Duran i dels poemes que escriuen ambdós. Així mateix, els dos s'animen a seguir escrivint i parlen de les respectives malalties o les dels seus familiars. L'any 1934 parlen especialment de l'edició d'*El retorn* de Maria Antònia Salvà. En el segon bloc, en canvi, hi apareix el tema de la guerra, la censura, la mala qualitat del paper, les cartes que es veuen obligats a escriure en castellà o d'aquelles que, per evitar aquest tràngol, envien per mitjà de persones conegudes i de plena confiança. Com que Duran es jubila al llarg d'aquests anys, tindrà més temps per escriure poemes i els enviarà a Salvà perquè els hi corregeixi.

Les cartes de Miquel Duran

En aquesta comunicació presentam la segona part de les cartes de Duran a Salvà que es troben a la Biblioteca Lluís Alemany del Consell de Mallorca.² El nombre de cartes de Duran a Salvà (13) que escriu entre els anys esmentats és superior, en aquest cas, al de les cartes que es conserven de Salvà a Duran (11).

¹ Doctor en filosofia per la UIB.

² Volem agrair tant a la família Duran com a la Biblioteca Lluís Alemany del Consell de Mallorca la possibilitat de publicar aquestes cartes.

Les darreres missives de Duran, que vérem a les X Jornades, dataven de febrer i març de 1927. Salvà li escrigué el 29 d'agost de 1928, però Duran no li contesta fins al 2 de juny de 1929 amb la carta 10. En aquesta carta Duran li comenta com l'afalaga la lletra que li ha escrit fent alabances de la seva revista i del número dedicat a sor Clara Andreu. Li comenta que la va llegir a les monges jerònimes, que estigueren molt contentes perquè parlava de la seva venerable. Duran manifesta també la manca de temps que li produeixen les seves múltiples ocupacions i li confia la seva soledat i vellesa física, però no espiritual. També li confia que el seu fill ha estat destinat a Sencelles. La carta 11 és només un programa de les festes de Sta. Cecília.

La següent carta de Duran, la 12, és del primer dia de l'any 1931. Li diu que ha passat per ca seva i ha trobat tancat, i que la finalitat de la carta és la d'afirmar la seva amistat. La carta traspua desànim, car Duran ha deixat de publicar *Ca Nostra* i té el fill al manicomi, encara que darrerament ha millorat. Li diu que no escrigué i que la seva vida “sempre ha sigut treballada de grans disgusts”. Salvà li contesta amb la carta 22.

No es tornen a escriure fins a 1934 quan Salvà li envia el seu llibre *El retorn*. Duran, amb la carta 13, li agraeix i comenta el regal. És curiosa l'opinió que expressa l'amic, que sempre ha estat indolent en el cultiu d'amistats a causa de no haver estat ensenyat pels seus pares en aquest aspecte. Així mateix, és de remarcar que Duran digui que Maria Antònia Salvà és la persona a la qual ha escrit més lletres amistoses. Aquí es veu la gran amistat que els uní tota la vida, de la qual ja parlàrem. Salvà li contesta amb la carta 23. No tenim altra carta de Duran fins al 1938, però sabem —a través de les cartes de Salvà— que Duran li enviava alguna de les obres que ell editava.

Per la carta 14 ens assabentam que el Dissabte Sant de 1937 es veieren a Can Ferrà i feren una tertúlia amb tota la família. En aquesta carta ja apareix el fet que la guerra representa dificultats per publicar certs poemes. Duran parla de “Les campanes mudes” i “En retaguardia”, que li envia per correigir i que diu que no és oportú publicar-los en aquells moments i tal vegada mai. També és de destacar el qualificatiu que fa Duran de la guerra parlant d’“aquesta bona de guerra”, no sabem si és una manera de dir o que Duran considerava aquella guerra bona. Això està en contrast amb l'anunci que fa a Salvà que al seu fill Llorenç li sobresegueren la causa i el posaren en llibertat. També en aquesta carta es veu que adopten un missatger que nom Antoni Salvà per evitar que els poemes i les cartes passin per la censura de correus.

En les cartes següents, la 15 i la 16, es manifesta la confiança que té Duran amb la poetessa, cosa que fa que li envii els seus poemes perquè els corregeixi. Malgrat el missatger, a vegades es veuen obligats a enviar-se les cartes per correu i ho han de fer en castellà. Aquest és el cas de la carta 17, aquesta missiva du adjunt el poema “Aliança”, que és escrit en català; la carta havia passat la censura militar com ho indica el sobre. Tal volta Duran no havia tengut por d'incloure el poema en català a causa que la temàtica era favorable a l'estat de coses existent. La carta 18 és un sobre sense segell que conté un poema dedicat a Salvà. De la carta 19, ens en falta la meitat, perquè comença a la pàgina 3; aquestes tres primeres pàgines es degueren perdre. A través d'ella ens adonam de la jubilació de Duran i de com aquest anima Maria Antònia Salvà a seguir escrivint poemes. També en aquesta missiva Duran envia a Salvà la música d'un poema seu i un d'ella, feta pel Sr. Massegué, que fa poc ha mort. Salvà es queixa de la seva sordesa, que li impedeix gaudir d'aquestes músiques. La carta 20 parla de la mort de la neboda de Maria Antònia Salvà i de la publicació del poema *A la Mare de Déu de Lluc*, que

ha fet Duran animat per Ferrà. És curiós el temor de Duran que l'amiga s'hagi ofès per alguna cosa que no sap quina és, i li demana perdó si ha estat així.

La carta 21 parla de les moltes ocupacions d'animador cultural que té Duran malgrat, o precisament, per haver-se jubilat. També ens assabentam de la intenció d'aquest mateix de publicar o deixar preparada la publicació d'un segon volum de poemes en la qual treballa. Així mateix, és de remarcar el comentari que fa que al govern civil, atesa la demanda d'un permís per fer una funció de l'Harpa d'Inca, li han fet canviar el nom amb un altre "netament espanyol" i li ha hagut de posar *El Harpa de Inca*; ell mateix comenta "Ja ho val!" També s'evidencia aquí la manca de subsistències que es produí després de la guerra a causa de l'autarquia del règim franquista.

A la carta 22 es torna a manifestar el sentiment d'inferioritat de Duran davant Salvà perquè li diu que no li escriu per no molestar-la. En aquesta carta comença a aparèixer la menció al sonet del xiprers que ha escrit Duran. Aquest sonet és fruit d'un malentès i és que, a una carta que no tenim, o de viva paraula, Salvà va comentar a Duran que havien arrencat uns xiprers del cementiri de Lluçmajor propers a la tomba del seu pare i que això havia corprès la poetessa, que va escriure unes ratlles i les va llegir a l'amic. Duran creu que Salvà ha escrit un sonet i n'escriu un altre en correspondència. Després Salvà li dirà que no existeix tal sonet, però finalment, i passat un temps, l'escriurà. També es posa de manifest en aquesta carta la prohibició, per part de la censura, de la traducció dels poemes de Pascoli impulsada per Ferrà i feta per Salvà. Finalment parla també de l'exposició de pintura que ha fet el germà de Maria Antònia, Francesc Salvà, que Duran elogia i que posteriorment anirà a veure.

En fi, un grup de cartes ben interessant que ens informen de la vida i el quefer diari de l'animador cultural que fou Duran en els moments tardorals de la seva vida, que tengueren certs entrebancs a causa de la vellesa, de la guerra i de la postguerra.

10.

Inca 2 de juny de 1929

Estimada Dª Maria Antonia:

Al juny farà un any que vaig rebre la seva preciosa lletra, que me parlava del número de Ca-Nostra dedicat a la Venerable Sor Clara Andreu, que me afalagà molt, perquè vaig veure que lletgia mon pobre quizenari, a on sovint sol vessar el meu cor. La vaig donar a llegir a religioses Geronis que feren una festa de la seva llectura per parlar de la seva venerable.

Dispensi la tardança en correspondre a ella. El temps no'm basta, sempre en teng cent que esperen la meua mà i casi sols ateng a les cartes de comers perquè deixar-les me perjudicarien i a redactar Ca-Nostra que me convendria deixar. Som massa totsol i he tornat molt vell. Es a dir, me sent amb un cor jove per l'afecte i iniciatives que voldria realitzar, però el cos no correspon a l'esperit i no hi ha mes remei que veure la trista realitat.

No vol dir que jo ni els meus la tenguem oblidada, sovint la retrèim en les nostres converses, llegint i enraonant sobre la seva obra poètica.

He rebut varies vegades notícies i expressions de V. per medi de religiosos franciscans, que li agrasc. He sabut la seva venguda a Inca pel seu nebot i alguns freres. Me va sabre greu no sabreu a temps, jo hauria anat [a] Sant Francesc ja que a Vs. los venia curt el temps per aturarse a ca-nostre i ca-seva. Ve de passada anant a l'Estació.

Supòs que sap que torn esser el President de L'Harpa d'Inca. La cosa estava a punt de disoldrer-se. Hem hagut de principiar de nou per quan molts d'alements ja no actuaven. La Junta té acordat celebrar dia 23 de Juny fer un homenatge a la Venerable per memorar son centenari. Per separat li envii un compendi de la seva vida.

Deixada aquí la carta, avui que la torn respondre per acabar-la li teng [de] dir que l'homenatge a la Venerable serà un diumenge de Joriol. Si a Vd. li venia a be fer una poesietà d'ella les monges n'estarien ben contentes. No los he dit res. Si no té l'leguda ho deixi anar. No hi ha cap compromís.

De Pasqua ençà tenim el Llorenç a Sa[n]cellas. Hi va anar en certa repugnància i ara està ben content, han fet molt de cas d'ell i està aprop d'Inca encara que no hi ha comunicació directe en no esser el dijous.

Les nines i Na Maria, la meva esposa, juntament en mi la saluden cordialment.

Miquel Duran

11.

[17 gener de 1930. Carta que conté només una invitació amb el programa de la festa de Sta. Cecília organitzada per L'Harpa d'Inca].

12.

Inca 1 gener de 1931

Estimada senyora: La primera carta que escrip en l'any nou, és per a felicitar-la a Vd. i el seus per bon principi d'any. Que el bon Jesús les beneiesca amb forsa de gràcies i felicitats.

Pe les festes de la Beata tenia l'intenció de felicitar-la pels seus éxits en les poesies que tengué apremiades al certamen, que per sert foren acullides amb aplaudiments i reproduïdes en tota la premsa mallorquina.

Però el temp passà, i com sempre me sutceïex, quant no sia per una necessitat imperiosa. L'últim diumenge, essent a ciutat, vaig passar per casseva i vaig trobar tancat.

Aquesta lletra, idò, no té mes objete que la continuïtat de les bones relacions i amiatat que Vd. i [els] seus sempre me han dispensada.

No fas res de bo, deixat Ca-Nostra no me veig obligat a escriure, si be moltes vegades fas el propòsit de publicar articles de qüestions que me venen a la pensa; però no arriben a grellar. Me vida sempre ha sigut treballada de grans disgusts.

De Pasqua de Ressureció teng el fill segon a la lloceria. Un pobre atlot que ha sufrít molt i me ha fet sufrir. Ara, gracies a Déu, sembla que ha amillorat molt, i el treuré, tal com és el vull tenir a ca-nostra.

Expressions a sa família. La meva la saluda cordialment amb son amic i servent.

Miquel Durán

13.

Diada dels Sts Padrons d'Inca Abdon i Senén [30 juliol] 1934

Venerable Sr^a meva i amiga:

A son degut temps vaig rebre el seu estimat present en la dedicatòria de *inoblidable* que me afalagà molt.

No havia escrit abans perquè volia fer-ho llarg i degut a les meves ocupacions i, a voltes, preocupacions, mai trobava l'leguda per començar. Encara que'l meu silenci paresqui lo

contrari havia tengut gran desig de rebre noves de Vostés. Crec, si no record malament, que des de el Centenari de la Conquesta, que la vaig visitar a Ciutat, no nos havíem comunicat directament. Per a Pasqua florida, que tenia reunida la família, (dic reunida perquè En Llorenç havia vingut amb sa dóna i un nin i una nina que tenen lo més etxerevet-los) a la taula vaig dir que fa d'estona que no he rebudes noves de Dª Maria Antònia! Tots me contestaren: Com no li escriviu donant-li les bones festes? Amb aquest propòsit vaig borronar tres quartilles, interromput per altres distraccions de família i de negoci la carta quedà mig feta.

Sempre som estat indolent per cultivar amistats i no per falta d'apreci sinó de costum i iniciació, partida ja de la família de mos pares, modesta i sens relacions externes. Pod estar ben segura, donya Maria, que a la persona que he escrit més lletres de cortesia i amistat és a vostè, degut a l'apreci i agraiment que li tenc i li dec.

Vaig rebre el seu volum de poesies, *Retorn*, amb gran goig de la meva ànima, per inesperat, per seu valor literari i per venir de d'una persona que, a pesar de nostres poques relacions, estim amb aquell amor pur [que] de res de quant estimi no m'és absent.

L'he llegit vàries vegades i sa llectura me ha causat una fonda i delitable impressió, no sé si el *Recobrament* desviarà un poc el meu etern gemegar, li tenc enveja, no de sa literatura, sinó del seu esperit cristianissim propi dels sants. He trobat a faltar moltes de les seves poesies. A "La Bandera de la festa" encare no li ha tocat el torn? Vaig rebre tres volums per la venta. Com V. me diu són cars, i més per la aficció que hi ha aquí de nostra literatura. De les obres de don Bartomeu Ferrà no s'en han venudes gaire. Li dec alguns exemplars d'Espigues en Flor. En tenir avinentesa li abonaré l'import.

Acab de lletgir les poesies de n'Orlandis. Quina preciositat! No les conexia. Qui les hagués tengudes en temps de mon fradinatge!

Agotat el meu "Mes de Maria Casolà" vaig a fer la segona edició. A la pelegrinació espiritual que té cada dia a un Santuari de Mallorca, hi vull afegir un himne o poesia relativa a la Mare de Deu, treball un poc mal de replegar. Recort que Vostè té una poesieta a la Mare de Deu de la salud de St. Miquel i potser que en tenga d'altres. Me faria un bon favor si me permetia que les insertàs enviant-me còpia. Crec que en algunes hauran d'ésser fragments.

Les meves filles varen anar a l'aplec dels Centre d'Estudis Franciscans que se va fer a Cura per la primavera. Na Maria hi va fer un parlament sobre "St. Francesc i la Joventut" Jo hi vaig posar un poc la mà. Llegeix molt bé i coneix la nostra literatura. Les varen dir que vostè hi seria però no va ésser així. Dies abans ja havia demanat si els autos tocarien a Lluchmajor i sembla que no va poder ésser. Tot això per tenir el goig de poder-la saludar.

Ara estic confeccionant un follet-homenatge a la momoria de Mn. Bernat Salas (a. c. s.) dels parlaments i adhesions que se feren en el teatre d'Inca per la seva glorificació. També hi aniran altres treballs que m'han enviats després. Jo desde'l principi tenia la intenció de convidar-la a fer qualche cosa, però vaig suposar que Vostè no coneixia les seves actituds musicals i per això vaig desistí. L'Himne Mallorquí escolar de Vostè està musicat per éll.

Per separat li envii dos Goigs que he editats. Com no s'han publicats en la mateixa forma els de Santa Catalina de Vostè?

Res més, donya Maria. Records de ma família. Cordialment.

Miquel Durán

Saludi el seus.

14.

Inca 2 de juny de 1938

Estimable donya Maria Antonia:

No creurà lo molt que he pensat en V. desde el dissapta sant de l'any passat que nos verem a c'an Ferrà. Aquella horeta de tertúlia passada amb V. i la família amiga, per mi va esser deliciosa, però me donà una impressió desagradable el veurer-la faltada de salut. Desde llavors he aprofitades totes les avinenteses que he trobades per demanar per V., i tant el P. Fornés com les Farràs me han dit que havia recobrada la salut que sols tenia les etxaques de sempre, cosa que [m']ha alegrat moltíssim.

Damunt Nadal volia anar a ciutat per veure el meu fill Ramón i senyalava la vuitada, precisament per anar a saludar-la. Ma bona esposa s'hi oposà per por que no me costipàs. Me te un poc vaciat.

Ara me he alegrat de trobar motiu per escriu-rer-li encara que sia per molestar-la un poc. Li enviï dues poesies que voldria publicar en aquest mes, consagrat al Cor de Jesús, si V. troba que poden passar i les me volia corregir. N'he fetes dues més que no és oportu publicar-les ara, i tal vegada mai. Se titulen: "les campanes mudes" i "En Retaguàrdia".

Li enviï una colecció de fulletes que fa estona tenia preparades per V. He cregut que si no les conoxia n'estaria contenta perque parlen de flors.

Supòs que els seus nebots no han tengut res de nou amb aquesta bona de guerra.

Al meu fill Llorenç li sobresegueren la causa i li donaren llibertat.

El portador d'aquesta lletra és don Antoni Salvà que viu al carrer del convent 60. Li poc donar les poesies, puis ve per Inca casi totes les setmanes. Li fas present això, per evitar les dificultats de la censura.

Res mes: per no dir tantes coses que salten del cor en el temps que ens ha tocat viu. Sols en l'oració un hom troba consol.

Expressions dels meus. Ardentament dessitja que se conserv en salut son amic cordial.

Miquel Durán

15.

Estimable amiga: Encara teng de donar-li les gracies per la llissó de midà el vers i per les darreres correccions que me ha fetes.

Si havia de contestar al contengut a [la] seva derrera carta seria un poc llarg per les bones impressions que me causà, però per falta de temps tot heu resumiré en un gracies cordial.

No sé com es que teng més confiança en V. per molestar-la amb la correcció de mes composicions, que no amb altres poetes, si bé crec que tots ho farien de bon gust.

Aquí té el[s] sonets de que li vaig parlar. El primer feia moltíssims anys que'l tenia començat i no li trobava un bon acabatò. Ara n'estic una mica satisfet i crec que no inclou desaire per Na Beatriu i Madona Laura quant en veritat elles no són més que figures decoratives que feren sentir els poetes.³

Jo teng dues poesies fetes a nostre gran mestre Mn. Miquel Costa que tan nos distingia. Ell mateix les me corregí i ara es la primera vegada que ho dit; per això no ha de tèmer a polir els meus i seus sonets. Si algun concepte no li agradàs ho diga, però allò del llop hi ha d'anar, a V. li escau molt be.

Quant l'amic Ferrà me fe el pròleg entre les poesies que retirà hi entraven les esmentades de Mn. Miquel.

3 Aquests sonets els podeu trobar a la carta 18 en la versió de Duran i en la definitiva que féu Salvà.

Una vegada corretgides jo les escriuré en lletra meva i les hi enviaré, puig per ara no trobarem avinentesa per publicar-les.

Vaig celebrar les poesies que me fe la mercè d'enviar-me. Les llegirem a la taula, i nos agradaren molt.

Les filles no arribaren a venir a les festes de Ciutat i li he escrip per si acas no la trobava avui que he vengut per veure el meu fill Ramón.

Ma família que sempre parla amb veneració de V. la saluden.

Son amic cordial.

Miquel Durán

Inca 21 maig 1939

16.

Benvolguda amiga: vaig rebre atrassades les seves lletres i la contesta és mes tardana encare, degut a no haver trobat avinentesa per consultar el cos del primer sonet.⁴ Com V. sab estic alluny dels mestres i per altre part el vull refrondre tot, V. mateixa com qui heu trobi. Les coses quan queden bé no se sol dir el temps que ha costat.

Vaig escriure o terminar el sonet sens tenir en comta que anava dedicat a la poetesa de les delicadeses, que quan li encarrega[ven] una composició contra la blasfemia, compòn una oració per la llengua nostrada; que quan ha de fer una protesta contra les vidrieres de la Seu alaba les d'En Gaudí, fins me vaig contradir a [mi] mateix: *Ni un mot tràgic ni una enflor profana la vostra santa musa ha maculat*. Sols la bona intenció me podia salvar d'una grolleria.

Les correccions dels altres sonets⁵ són magnífiques, justament són en els versos que jo havia treballat molt i no me agradaven. Aquell *d'humilitat ungit* és el pensament just que li tocava i ho no el vaig sabre trobar.

Encara que mes pregaríes sien pobres i a voltes distretes, l'he encomanada a Deu, oferint-li una comunió a l'intenció que desitja perquè sia veritable, lo que ja hu és, la visió de mes sonets. Que bona i humil és Voste!

No se molesti en contestar-me que prest li enviaré la composició.

La meva filla Maria que sab sentir la bellesa i llegeix molt be recità el sonets davant sa mare que li agradaren moltíssim.

Tota la meva família la saluda cordialment i son antic amic com sempre afmm.

Miquel Durán

Inca 6 Joriol

Acabada aquesta carta el portador ja havia partit.

Veja ara les versions que he fetes del primer sonet. Prenguent peu de la versió arraglada per V. l'he posat a la meva manera i així serà l'obra més meva. Ma sembla que no quedaran gens minvades les figures del poetas.

Qui esment parés etc. està ben dit però a mi me agrada que [el] pensament sia més afirmatiu.

Perdoni tanta molestia i si troba que el me ha de tornar retocat dels dos fent-ne un, encara que me sab greu per lo que toca a V.⁶

Que Deu la beneiesca.

20 de Joriol 1939

4 Fa referència als mateixos sonets de la nota anterior.

5 Fa referència als sonets que podeu trobar a la carta 18 en la versió de Duran i en la definitiva que féu Salvà després de corregir-lo.

6 Salvà els fusionà en una versió definitiva que podeu trobar a la carta 18.

17.

Inca 8 de setembre 1939

Estimable amiga: he tardado en escribirle por mis muchas ocupaciones de estos días. A más de mis 8 horas de trabajo manual estoy organizando, como presidente del Circulo de Obreros Catolicos, una peregrinacion a Lluç y he tenido que redatar una hoja de propaganda i además todos los días voy al campo a pasar la noche com mi cara esposa, que allí se encuentra mejor.

El soneto señalado con la cruz creo que ha quedado muy bien, estoy satisfecho de él, pero temo que *clarors* y *celatges* sean sinònimos expresando un mismo concepto, por esto en la otra edicion, que remito, se pone: *vestida de virtuts angelicals*. Cuando queremos alabar una persona decimos: *és un àngel* asi los conceptos se diferencian más.

Al decir *Digna serieu de canço* lo hago porque tenga contraste con el II que empieza. No cal cantar.

Las dos ediciones espero que seran de su gusto, escoja la que sea más de su agrado que yo quedaré muy complacido si V. acepta mi pobre ofrenda con motivo de su fiesta onomàstica, el bendito Nombre de Maria, que en breve la Iglesia celebrará su conmemoración.

No hay necesidad que se moleste a contestar-me, aun que sus cartas por mí son un tesoro. Mi familia bien, expresiones a la suya.

Su amigo que le estima.

Miguel Durán

[El sobre du el segell de la censura militar. La carta va acompanyada d'aquest poema imprès:]
ALIANÇA

Poesia i inspirada sobre vaticinis de la guerra, fets per distints vidents espanyols.

Jo crec, Deu meu, Senyor de cels i terra,
que'l pecat és la causa de la guerra.
Que haveu volgut que fos profetisada
per gombol de l'Espanya desolada.
Que per l'assot no hem vist vostra presència
que castiga amb amor i Providència.
Hem pecat i sufrim, i enlloc d'esmena
cercam nous plers per oblidar la pena.
El poble encara folga, riu i balla.
Els sagrílegs de mils cremats sagraris
Són per Vós altres tants crudels calvaris.
Mes heu són els errors i mals exemples
que del Paràclit han cremat els temples.
La mesura de l'obra meritòria
massa buida és d'amor a vostra glòria.
Mirau, Senyor, la joventut nostrada
per la pàtria i per Vós sacrificada.
La sang dels màrtirs fresca i generosa
que escriu una epopeia gloriosa.
Els sufriments de blanques colomines
afollades del niu d'amors divines.
Voleu cosa més gran, més exquisida,

que dar, Senyor, per vostra amor la vida.
Més... no basta! L'ofensa és infinita,
tota ofrena per Vós poca i petita.
Poble fidel, renova les pregàries
que grans oblacions són necessàries.
Fins que la gran mesura en sia plena
no fluirà l'Espanya pau serena.
Oh Jesús! en la mística Piscina
vessau el doll de vostra Sang divina.
Son perfum, elevant nostra alabança,
inclinàrà Deu-Pare a l'aliança.
I Sant Miquel brandant el QUI COM DÉU?
retrà el dimoni i el seguici seu.
Llavors vendrà la pau, el reine altíssim
de vostra sagrat Cor; i, Rei dolscíssim.
Reinarà sobre Espanya i sa bandera,
en nostres mars i terra, en tota esfera.
Repicaran a gloria i nova vida
tots els cloquers d'Espanya redimida.

Maig, de 1938 – II any triunfal.

Miguel Durán

18.

[Va amb un sobre sense segell, damunt el sobre hi ha un escrit de Maria Antònia Salvà a llapis que diu: M. Duran Sonets a mi dedicats. Dins el sobre s'hi troba la versió definitiva dels tres sonets manuscrits per Maria Antònia Salvà, a més del sonet I manuscrit per Duran i una carta de correcció de Salvà que degué arribar a Duran i després retornà a Maria Antònia Salvà que diu:]

Amic Duràn: Encara unes quantes doctories que V. podrà fer avinent (si li plau) a l'autor d'aquell sonet, el I del ramell:

a) L'adjectiu "virginal" mes que de l'obra del Dant es propi de la del Petrarca, de qui ha dit En Costa:

*"Tal es Petrarca, tu gentil delirio,
do regado con lágrimas, asoma
sobre las rosas el celeste lirio"*

b) "sentors" es ordinàriament sinonim d'olors

c) "do de Deu" fa sentir massa la *d*.

d) "dilecta" i "predilecta" son, al meu judici, paraules massa aproximades per fe-les rimar juntes. Vegi si li va bé la versió del dors.

[A continuació transcrivim pel seu interès tant el sonet manuscrit de Duran (primera columna) com els tres sonets de Duran corregits i manuscrits per Salvà.]

Tres sonets a Maria-Antonia Salvà, poetessa mallorquina*

I
L'augusta Beatriu fou exaltada
pel Dant en sos poemes immortals.
El dolç Petrarca Laura ha sublimada
amb aures de puríssims madrigals.

Es que el poeta excels concep l'amada
bastida de virtuts angelicals:
la fantasia de l'amor alada
la hi mostra dins celatges divinals,

i és tanta la potència de sa lira
que fa immortal la dona que l'inspira
Mes vós, com do vivent del cel baixada

a l'illa dels poetes benhaurada
digna serieu de cançó selecta,
Oh poetessa nostra predilecta!

L'augusta Beatriu fou exalçada
pel Dant en sos poemes immortals.
El dolç Petrarca Laura ha sublimada
amb aures de inefables madrigals.

Es que el poeta excels concep l'amada
amb nimbe de clarors angelicals:
la fantasia de l'amor, alada
l'hi mostra dins celatges divinals,

i es tanta la potencia de sa lira
que fa immortal la dona que l'inspira
Mes vos, com do del cel foreu baixada

a la illa dels poetes benhaurada
perque hi sonas vostra cançó selecta,
Oh poetessa nostra predilecta!

*Aquest sonet I és la fusió de dues versions del mateix com desitja l'autor.

II

Cantar no cal a vostra gentilesa
que la faci immortal amb vers florit;
immortal sereu vos per la bellesa
del vostre cant d'humilitat ungit.
Ningú cantà com vos la pagesia
que sublimau amb termes ben nostrats;
de l'aspre card treis mel de poesia,
de petja innota idil·lis delicats.
A vostre pas floreix l'herba boscana
s'alegra el sementer, la xeixa grana
tot cobra nova gracia i nou candor.
Rossinyol del endret del santuari
vos plau filar un himne solitari
quan l'alta nit adora el Creador.

III

Teniu la dolça traça franciscana
surau aucells per dar-los llibertat;
el germa llop a vostra veu galana
s'amansaria si us hagués topat.
Mai un mot tragic ni una in flor profana
la vostra santa musa ha maculat,
el cor vos fa profundament humana,
par que amb l'amic dolor hageu pactat.
I si vereu *L'abella com fugia*
fou encar *dins una ona d'harmonia*
fins estimau *la joia del ponent*,
les gents de nostra parla vos veneren
i orgullosos de vos, el fruit esperen
de vostra poesia floreixent.

Miquel Duran – Inca – 1939.

19.

[Carta que comença al full 3. El sobre du data de 4 d'abril de 1940.]

la meua poesia *El sol i la neu* no acceptaria el retorn per quant tenc altres originals autografs per haver-me musicades cinc o sis composicions, algunes de elles amb notable brillantesa. La cançó de la Senyera a sis veus. Té una composició a 4 veus sobre *La Font* del gran amic i gran poeta i sacerdot Costa que es magnífica i que "L'Harpa d'Inca" l'ha interpretada moltes vegades.

Jo havia regalat a Massagué un exemplar de *Flors de Roella*, juntament amb un altre de *Espigues en flor*. Llavors éll m'envià una placa de gramòfon que a una cara té els meus Goigs de Santa Maria la Major i a l'altra *La neu i el sol*, interpretats pel primer tenor no record de quin orfeó de Catalunya. Cercaren un aparell i sentírem les peces que nos agradaren, principalment la de *La neu*. Poc temps després En Massagué [vingué] a Mallorca i se alojà

dos dies a canostra tractant en tota familiar intimitat. Era un gran amic i un bon patriota. Les meves nines li damanaren el manuscrits de la seva poesia que és el mateix que li vaig donar. Dita composició se pot aprofitar per cantar en actes literaris. La secció de veus blanques de l'orfeó nostre l'aprendrà com ha cantat moltes vegades arretglada a 4 veus la Pregaria per la Llengua. Abans de començar el moviment sa viuda, que també és una boníssima senyora, que conec personalment per haver anat a Lluch plagats, me participà la seva mort. El cel sia.

La meva esposa se posà un poc bé però tornà recaure. Es com es carragols que en fe una mica de brusca surten a pasturar. Ella tant feïnera, no sab estar aturada i reposar, ara ja torna a feinetjar. Li resta agraida per l'interés que ha demostrat per la seva salut.

Crec haver-li dit que no volia més agraïment pels meus sonets que la satisfacció que'm causa el sebre que son del seu gust, i com ja heu sé, la cosa queda resolta, i no n'hauriem de parlar més; pero me permeti que jo faci l'acabató: Fa molt de temps que havia concebut els principals conceptes i un dessig perseverant de posar-los en sonets; retardar més hauria estat infael a me pròpia lira; ja veu, idò, que no he fet més que seguir l'impuls de la meva consciència. Casi estic per dir que som jo, i sense el casi, som jo que li teng d'estar agrait per haver-me suggerit la seva poètica i excelsa personalitat la gràcia de la inspiració.

Fa molt be no creure que hagi arribat per V. l'epoca del *consumatum* literari. Quant estava tant malalta feia coses tant belles com les lletgir a c'an Ferrà davant de mi. Per què tenir temor? Com V. té una ànima jova i fresca per poca salut que tenga cantarà tot el temps que li queda de vida. No té dret a desenimar-se. Jo he tengut llargues temporades que no feia res, degut, en bona part, a les moltes ocupacions materials que pesaren damunt mi; ara en la vellesa temp escrit bastant i teng una partida de projectes que, segurament, no faré; pero no vull desanimar-me. Ara el meu fill s'ha encarragat del establiment i teng el cap lliure de preocupacions sèries i això és una avantatge ben important per la poesia, pero no heu és la vellesa per falta [de] vigorositat espiritual. Faig un goig a San Sabastià per incloure en ells unes tradicions que tenim a Inca que no les he vistes publicades a mes lloc que en [un] curt article que vaig escriure.

Es una llàstima que per la sordera no puga sentir les belleses de la música, que són les ales que sublimen la poesia, de si tant bella i excelsa. Quan faltin les orelles de carn les sentirem en les del esperit dins les ondes del cel. Llavors V. podrà sentir en tota sa immensitat la poesia i la música encollades, que, segons he comprès, cada qual, segons la seva capacitat i virtut, és a dir, que si una persona és pobre de capacitats en la terra, aquesta pobresa li restarà gloria que tindrà en la mateixa virtut l'ànima de gran capacitats. (Deu me perdoni si [he] dit una heregia). No sé a on és que nostre Costa diu: Gracies Senyor que tals coses no haveu fet sentir.

Les festes de Pasqua florida ja han passades però l'esglèsia encara canta l'alegria de l'aleluya i jo encara li puc felicitar-la en aquests jorns de gloria. Ma familia tota se adhereix a mon salut. Son amic cordial en Crist.

Miquel Duran

20.

Inca 15 octubre 1940

Apreciada: Ja fa temps que tenia intenció d'escriure, quant fa pocs dies me digué Na Maria Más: Que no sabeu la novetat de Sa Llepassa? llavors me digué que sa nabodesa donya Jeronia Jordi havia mort. Me causà una gran sorpresa puis que no en sabia res. Ahir vaig rebre *El Heraldo de Cristo* que'm confirmà la notícia amb uns elogis ben sentits de la pietat i dots de la difunta.

En la darrera lletra rebuda de V. me parlava del seu enlàs amb el seu nebot, don Francesc, i semblava que estava ben contenta d'aquell esdeveniment familiar, per això compreg el disgust que hauran sentit tots per una perdua que era l'esperança de la casa.

Deu dispòn les coses segons la seva glòria i providència, que no pot errar, i estic segur que una família tant cristiana com són Vs. hauran sabut dir de bon cor: *Se fassa Senyor la vostra voluntat aquí en la terra com se fa en el cel.*

La meua família me encarrega que les dóni el seu pesabé i de part meua també en vertader afecte i condol.

El propòsit que tenia d'escriure abans d'ara, era que estava en darrer si ma última lletra havia dit alguna cosa que pogués haver ferit la seva exquisita sensibilitat. Es que jo a voltes teng reserves; els qui me tracten familiarment ja no en fan cas perque saben [que] la intenció no és dolenta. Si fos així retir tota frasse que pogués esser molesta, ara i sempre.

Jo seguesc escriguent o bé o malament. Després de haver retocar notablement aquell poemeta de la Mare de Deu de Lluch, En Ferrà el me corregí (no sempre l'he de molestar a V.) i sembla que li agradà fins el punt que me indicà que el publicàs en un petit llibret. No sé que feré, puis el paper està ara a preu d'or.

Vaig anar a Son Roca convidat a dinar per don Miquel [Ferrà] i vaig quedar agraïdíssim de les atencions que me tengué tota la família.

Repetesc el meu dondol, particularment a don Francesc encara que no conega personalment i al seu pare que varies vegades nos hem saludat.

Tot-d'una que vaig rebre la notícia del traspàs vaig oferir per la seva ànima una missa i comunió, aplicant-li les indulgències plenàries de les oracions que les tenen de Crist Rey i de Jesús Crucificat.

El seu amic espiritual en Crist.

Miguel Durán

21.

Inca 1 de febrer – 1941

Ave Maria Puríssima

Estimada donya Maria-Antònia: la notícia de l'operació de la seva estimable neboda merexia de part meua una contesta més pronta. Som així, sempre pererós en escriure i encare en V. més diligent per tractar de coses estimades per tots dos, que nos uneixen sentiments inafables, que no trob en altres persones, o al meny[s] en molt poques.

Verament, Deu N^{ro} Senyor, pensà en la família Salvà, l'estiu passat, envient-li sufriments un dins l'altra. Degué trobar el Senyor que tenia forsa de virtut per sobreportar la creu que, en tant en tant, sol enviar als seus amics escullits, metigats, emperò, amb el consol de veure un angel que les escapa de la família per volar al cel; com me escapà a mí en *son místic volateig*.

Com li vaig dir, quan nos verem en la Biblioteca de Ciutat, el meu germà major, (jo som el segon) morí d'un atac que li durà poques hores el dia de sa festa onomàstica San Jaume. Era un sac de bondat, l'amiguet dels "Estius de ma infentasa". De canostra eren 5 germans vius que el mes jove té 55 anys. La germana Gerònia, ja fa temps que morí, fou mare del meu nebot sacerdot Mn. Vicens Batle.

Tot el mes de Janer som estat costimat i sols deixava el llit i ca-nostra, en protestes de la família, per assistir a una tractalada de feines socials: Circul d'obrers Catòlics, reorganització de l'Harpa d'Inca, VII Concurs de Betlems, de que som el cap. En tot això, quan estava tranquil dins el llit pensant en V. me vengué l'idea de fer un sonet que no sé si li agradarà. Me faria content si me enviava copia del seu a qui fa referencia.

Veig que me fas pesat al demanar-li el retoc dels sonets presents. Es que desig publicar un segon tom i sino hi som a temps abans de morir, els meus ja ho trobaran a punt i ordenat per sessions. En aquesta fi ja he corregit moltes composicions noves i velles que no anaren al primer volum. Amb això no estic conforme en l'amig estimat Ferrà. A son pare li feren un espurgo massa gròs en el meu entendre.

Enviant una sol·licitud al Governador per fer un funció de "L'Harpa d'Inca", al donar-me el permís me imposaren el cambi de títol amb altre netament espanyol, donant-me 4 dies de temps per fer-ho. Li hem posat "El Harpa de Inca." Ja ho val!

No li vull dir com campen en la falta de susstències que hi ha per tot. Es un altra assot que ha permès la Providència Divina perquè giràs la vista al cel nostra generació depravada. El meu fill Llorenç que ara porta la direcció de la casa ha procurat mitigar tot lo possible per afrontar a la situació d'ara, de lo que hem don gràcies a Deu.

Tot desitjant a V. i als seus bon temps i bonança son affm. amic.

Miquel Duran

P. D. Me alegrad en V. de la tercera edició que li han feta a Barcelona, sens sabrer-ne res, de "Mirea".

En la nostra llibreria tenim exemplars de les millors poesies del amic Mn. Miquel Costa i Mn. Verdaguer (al cel sien).

Ara he tornat llegir la lletra de V. del 22 del passat octubre i és tota una finesa de galania i atenció, jo no la sé seguir en correspondència; però no me falta voluntat, és que en V. parl com si fos de la família en que les confiances són permeses. Que Déu la guard i a tots els seus.

22.

Ave Maria Puríssima

Inca 11 Sbre 1942

Estimable amiga, Maria-Antonia: Des de la seva darrera letra varies vegades he pensat en escriure, sobre tot per les festes anyals, però heu retardava per no tenir un motiu i no volia fer-li perdre el temps per mí, massa vegades l'he mortificada. Avui heu fas per saludar-la i dar-li el molts anys per la festa del Nom de Maria, que desig que passi amb salut i alegria en companyia dels seus.

Acab de relletgir la seva lletra del 16 de febrer de 1941. (Pensava que no havia [passat] tant de temps). Encara li teng de dar-li les gràcies pels tres sonets corregits i la apreciació que fa d'ells, sobre tot, pel sonet dels xiprers del sepulcre de son estimat Pare, el cel sia, el del Pi de Son Monjo i la planívola nota per la tomada dels arbres que V. tenia tant encobeïts, a on volava el seu cor *com un petit aucell que hi va a cantà*. Tal nota equival a un bon sonet encara que no estiga rimat.

Verament el meu sonet de la tomada del xiprers va caure fora de lloc per un mal entès, així i tot no me penet d'haver-lo fet, si arribàs a publicar-lo sempre re[st]aria com una protesta quantre aquestes llamentables devastacions dels arbres. Li torn el sonet, que he retocat un poc, per si el vol acceptar-lo com un efecte d'una impressió rebuda per Voste d'un lloc que estima.

Me alegrà la notícia de l'Album de Nadal que hi han fet els catalans, jo ja n'estava enterat no sé per qui, però no sabia el seu valor inapreciable. Aiximateix 43 composicions de Nadal firmades per 40 poetes no se troben així com així. Poques firmes de Catalunya hi deven faltat. Llàstima que no estiguen tots els mallorquins que be heu mereix. En Ferrà també me'n parlà amb elogi. Jo la felicit encara que tart per tal distinció. En Ferrà, en qui nos vèim més sovint,

me digué que no li volgueren donar permis per publicar un llibre de traduccions d'un autor italià, això que En Mossolini na havia demanat exemplars.

L'altra dia vaig parlar de vostè amb P. Salvà, vengut de Roma, me digué que vosté preparava dos llibres de poesia amb l'esperança que li donarien permís per la publicació, cosa que me alegrà molt, i que fris de poder lletgir i assaborir la seva mel delicada.

Vaig rebre, a son temps, un programa de la exposició de pintura que va fer el seu germà, don Francesc, el qual porta el clixé del seu quadre *El viàtic* obra que me sembla de molt de mèrit per la perspectiva que té i que vaig posar dins una carpeta que guard les pintures artístiques. Me va sabre greu no tenir d'anar a ciutat per poder visitar l'exposició. Doni a son Germà aiximateix l'enhorabona.

Estic bo, però sense tenir cap malaltia me trob molt enveit, almenys de cos.

Rebi, estimada amiga, l'expressió de la meva gratitut per les moltes atencions que he rebudes de V. durant la bona i llarga amistat en que me ha distingit sempre.

Els meus la saluden cordialment

Miguel Duran